

Repere spirituale în istoria monahismului românesc (Romanian spiritual landmarks in the history of Romanian monasticism)

Ieromonah Dr. Aionei Constantin

ABSTRACT

English Abstract: *This article presents the life and work of the most important landmarks spirituality in the history of Romanian monasticism: Saint John Cassian, Saint Nicodemus of Tismana, Basil of Poiana Marului, Saint Pious Paisie Velicikovski Calinic Cernicanul. By their monks, monasteries were centers of spiritual faith and spirituality. Through their personalities who have excelled in the area of culture, spirituality and holiness, monasteries have performed a spiritual role in the life of the Romanian people and that type of training was at the root of Romanian civilization.*

Romanian Abstract: *Acest articol prezintă viața și opera celor mai importante repere spirituale din istoria monahismului românesc: Sfântul Ioan Casian, Sfântul Nicodim de la Tismana, Vasile de la Poiana Mărului, Cuviosul Paisie Velicikovski Sfântul Calinic Cernicanul. Mănăstirile prin mohahii lor au fost centre duhovnicești ale credinței și spiritualității. Mănăstirile prin personalitățile care au excelat în aria culturii, spiritualității și sfințeniei au îndeplinit în viața poporului român înainte de toate un rol duhovnicesc, care a amprentat formarea civilizației românești.*

Keywords: *monks, Monasteries, Saint John Cassian, Saint Nicodemus of Tismana, Basil of Poiana Marului, Saint Pious Paisie Velicikovski Calinic Cernicanul*

Introducere

Odată cu întemeierea Bisericii creștine apostolice în provincia Dacia a luat ființă și monahismul românesc. Monahismul a fost de la început prezent în viața bisericească a românilor. Răspândirea masivă a creștinismului și organizarea bisericească în teritoriul dintre Dunăre și Mare este confirmată și de cele aproximativ 35 de bazine din secolele IV-VI descoperite în principalele centre urbane ale provinciei, la Tomis, Callatis (azi Mangalia), Tropaeum Traiani (Adamclisi), Histria (Istria), Axiopolis (Cernavodă), Troesmis (Iglitia), Dinogetica (Garvan). Încă din secolele V-VI monahismul este reprezentat de: Sfântul Ioan Casian precum și Dionisie Exigul, apoi “călugării sciți” din Scythia Minor – Dobrogea de azi: Ioan Maxentiu, Leonțiu, Ahile, Maurici[1], ce au participat la controversa teologică hristologică de la Constantinopol și Roma, prin anii 519-520, afirmând faptul că Unul din Sfânta Treime a suferit în trup, deoarece Cuvântul lui Dumnezeu, Unul din Sfânta Treime, S-a întrupat din pântecul Sfintei Fecioare Maria, apărând dogma hristologică mărturisită de sinodul ecumenic de la Calcedon (451) [2]. Înainte de aceștia însă avem știri despre existența unei Episcopii ortodoxe în cetatea Tomis.

1. Sfântul Ioan Casian

Sfântul Ioan Casian (c.360 –c. 435), este cel mai mare reprezentant al monahismului românesc din secolele IV-V, remarcându-se prin viața duhovnicească aleasă, prin lucrări teologice remarcabile pentru viața bisericii creștine în perioada ei de început, dar și prin norme de organizare a monahismului, fiind venerat atât în Biserica Răsăriteană, cât și în cea Apuseană. Sfântul Ioan Casian, era originar din Dobrogea, călugărit într-una din așezările monahale de aici. A plecat apoi să viziteze călugării din pusturile Țării Sfinte și ale Egiptului,

venind mai apoi la Constantinopol unde a fost hirotonit diacon de prietenul său Sfântul Ioan Gura de Aur[3], trecând de aici la Roma. A ajuns în cele din urmă la Marisilia, în Franța de azi, unde a întemeiat două mănăstiri, una de călugări și alta de călugărițe, cărora le-a dat rânduielele de viață monahală întocmite de Sfântul Vasile cel Mare. Contemporan și continuator al marilor Părinți ai Bisericii, Sfântul Ioan Casian este una dintre personalitățile marcante ale Bisericii Românești prin contribuția pe care a avut-o în dezvoltarea monahismului, dar și în apărarea adevăratei credințe.

Sfântul Ioan Casian s-a născut în provincia Scythia Minor, mai precis pe teritoriul actualului sat Casian, fost Șeremet, în județul Constanța, în jurul anilor 360-370. Acest fapt este întărit de descoperirea făcută de marele istoric român Vasile Pârvan, care în anul 1912, pe teritoriul satului Șeremet a cercetat o inscripție în grecește, ce amintește de „hotarele satului Casienilor” [4], dar și de mărturia unui contemporan al său, episcopul Ghenadie de Marsilia, care, în istoria sa literară intitulată „De viris illustribus”, scrisă la circa 35 de ani după moartea lui Casian, spune că acesta „era scit de neam” [5].

Sfântul Ioan Casian era descendent al unei familii înstărite de creștini evlavioși, ai căror strămoși, potrivit mărturiei din Sinaxarul Sfântului Gherman, ruda și prietenul lui Casian, au primit credința creștină prin succesiune de la Sfântul Apostol Andrei.

Sfântul Ioan Casian, în lucrarea sa „*Despre așezămintele mănăstirești*”, subliniază că „din copilărie s-a aflat printre călugări” [6], fapt care ne dovedește existența unei vieți monahale românești, încă din timpul său. După ce a viețuit o vreme într-o mănăstire din Dobrogea, situată în apropierea locurilor natale, Sfântul Ioan Casian a plecat împreună cu sora sa și cu prietenul Gherman, la Betleem, în jurul anului 380. Cei doi prieteni au intrat ca monahi într-o mănăstire ridicată lângă Peștera Nașterii Domnului, după care pleacă în pelerinaj în Egipt, unde au rămas aproape șapte ani. Gherman și Casian au părăsit Betleemul la mijlocul anilor 380-390, plecând spre ceea ce avea să devină noua lor patrie monahală, Constantinopolul[7]. Cuviosul Gherman s-a născut către anul 368 din părinți creștini, în părțile Casimcei din nordul Dobrogei, a fost legat, din tinerețe, printr-o strânsă prietenie spirituală cu Sfântul Ioan Casian. Gherman fost primul părinte duhovnicesc al Sfântului Ioan Casian, care i-a propovăduit calea mântuirii în Hristos. Mărturiile despre viața Cuviosului Gherman, din Dobrogea, sunt descoperite de viața Sfântului Ioan Casian, pe care l-a însoțit începând din anul 380 până în 405. Cei doi monahi daco-români, au călătorit împreună la diferite obști monahale din Siria, Palestina, Egipt. A fost hirotonit preot de Sfântul Ioan Gură de Aur. Împreună cu Sfântul Ioan Casian, a plecat la Roma în anul 405, ducând cu ei o scrisoare a clerului și poporului dreptcredincios din Constantinopol în apărarea Sfântului Ioan Gură de Aur, înaintea Papei Inocențiu I, după acest an ne mai existând nici o mărturie despre Gherman. Cuviosul Gherman din Dobrogea a fost trecut în rândul sfinților prin Actul Sinodal al Bisericii Române Ortodoxe din 20 iunie 1992. Cuviosul Gherman este trecut în sinaxarul sfinților fiind cîntit în ziua de 28-29 februarie, când se face și pomenirea Sfântului Ioan Casian[8].

În Galia, Casian întemeiază două mănăstiri: una de călugări, numită Sfântul Victor, în cinstea unui martir din Marsilia care a pătimit în secolul al III-lea, amplasată aproape de țărmul mării și alta de călugărițe situată probabil în oraș și închinată mai târziu Mântuitorului.

În Mănăstirea Sfântul Victor a petrecut în post și rugăciune, Sfântul Casian, până la mutarea sa către Domnul, cel mai probabil în jurul anului 435, fiind înmormântat într-o criptă de la subsolul actualei abații Sfântul Victor. Viața duhovnicească dar și pregătirea teologică bogată îl vor determina pe episcopul Castor de la Apta Iulia, din sudul Franței, să-i ceară Sfântului Casian ajutorul în întemeierea și rânduirea vieții unor mănăstiri în eparhia pe care o conducea. Pentru aceasta, Sfântul Casian va scrie celebrele sale lucrări duhovnicești:

Convorbirii cu Părinții, recunoscute pentru valoarea lor atât în Biserica de Apus, cât și de Răsărit.

După 60 de ani de slujire monahicească și viață ascetică, Dumnezeu l-a chemat la Sine pe marele ascet și părinte duhovnicesc, Ioan Casian. Sântul Casian a murit în ziua de 29 februarie 435 și curând după slăvita sa adormire, Biserica l-a înscris în rândul sfinților.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința din 19-20 iunie 1992, a hotărât, o dată cu canonizarea Cuviosului Gherman din Dacia Pontică, și generalizarea cultului Sfântului Cuvios și Mărturisitor Ioan Casian, prăznuit în anii bisecți la 29 februarie, iar în anii obișnuiți la 28 februarie.

Sfântul Ioan Casian ne-a lăsat un număr de lucrări scrise de o mare valoare spirituală pentru viața monahală și pentru teologie. Aceste lucrări sunt: 1. *Despre așezămintele chinoviților și despre tămăduirea celor opt păcate capitale*, lucrare scrisă în anul 420, la solicitarea episcopului de Apta Iulia și cuprinde 12 cărți în care sunt descrise veșmintele monahilor din Egipt, cu semnificația lor, regula rugăciunilor și psalmilor de noapte, norma canonică a rugăciunilor și psalmilor zilnici și rânduielile celor ce renunță la lume, adică a celor care intră în monahism; 2. *Conlationes sau Conferințe*, sau „*Convorbiri duhovnicești*”, în număr de 24, este capodopera scriitoricească a Sfântului Casian, lucrare de proporții, scrisă între anii 420-429. Cele 24 de convorbiri, împărțite în trei mari capitole, ating subiecte dintre cele mai importante privind viața ascetică și nevoițele necesare mântuirii; 3. *Despre întruparea Domnului contra lui Nestorie*, în 7 cărți, este o operă dogmatică, scrisă la sugestia prietenului său, Leon, diacon din Roma, în care combate erezia nestoriană care susținea că Sfânta Fecioară nu trebuie numită Născătoare de Dumnezeu, ci născătoare de om sau născătoare de Hristos[9].

Părintele Dumitru Stăniloae afirmă că „scrierile Sfântului Casian sunt cea mai bună sinteză a evlaviei vechiului monahism egiptean” [10]. Opera Sfântului Ioan Casian: *Așezămintele mănăstirești de obște și despre tămăduirile celor opt păcate principale* (scrisă în anul 420), *Convorbiri cu Părinții* (scrisă probabil între anii 420 și 429) și *Despre Întruparea Domnului contra lui Nestorie* (scrisă probabil între anii 429 și 430) [11], stă ca deplină mărturie a personalității sale marcante în istoria Bisericii Ortodoxe Române dar și în istoria Bisericii creștine.

2. Organizarea și implicarea monahismului în spiritualitatea românească

Din secolul al IV-lea Biserica, monahismul românesc sunt nevoite să facă față religiilor și culturilor popoarelor migratoare, dând dovadă de inspirație divină, monahii români participă activ la dezbaterile doctrinare, canonice și cultice, ale Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, amintim aici pe „călugării sciți” care au jucat un rol considerabil în problema theopasistă secolul IV-V, Sfântul Ioan Casian sau Dionisie Exigul. În secolul al IX-lea pe când slavii bulgari sunt creștinați de Bizanț, în Dacia au pătruns maghiarii ce se stabilesc în Panonia, primind în primă fază creștinismul bizantin și din contactul cu populația română, dar apoi din motive politice se reorientează către cel Apusean. Din această perioadă o mare așezare monahală este centrul „isihast” cu patru biserici rupestre de la Basarabi-Murfatlar (secolele VIII - XI), sau cea de la Derwent (secolele IX- XI) un vechi centru român nu departe de Durostorum, iar în nordul Dobrogei (secolele XII-XV) – exista o biserică veche cu hramul Sfântului Atanasie cel Mare, la Niculițel județul Tulcea, transformată în mănăstire.

În perioada secolelor IX – XV, atestările documentare evidențiază continuitatea vieții monahale pe pământul românesc, deși această perioadă a fost frământată de invaziile popoarelor barbare. De exemplu „*Vita Sancti Gerhardi*” – episcopul latin al Morisenei, ne informează despre existența mănăstirii ortodoxe cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul din Morisena (azi Cenad, pe Mures, în jud. Timis), anul 1000. Aici au fost adus „călugării greci”,

adică ortodocși, iar după anii 1028-1030 este menționată mănăstirea Sfântul Gheorghe din Oroslanusz (azi Maidan, în Iugoslavia, în apropiere de granița romano-iugoslava) [12].

În secolul următor sunt atestate documentar mănăstirile: Meses, jud. Salaj (1165), Hodos, județul Arad (117), Kenez (1192), adică “a cneazului”, desigur numele vreunui conducător român local, iar în anul 1204, într-o scrisoare a papei Inocențiu al III-lea către episcopul latin de Oradea, erau amintite „bisericele călugărilor greci” (ortodocși n.n) din zona respectiva[13].

Spiritualitatea isihastă a fost inițiată în monahismul românesc prin legăturile strânse ce le avea Țara Românească cu Sfântul Munte Athos, cu mănăstirea Cutlumuș al cărei stareț Hariton, a primit ajutoare de la domnul Țării Românești Vladislav I, desigur odată cu aceste ajutoare au sosit și mulți călugări de la Sfântul Munte Athos. Intervenția domnitorului Nicolae Basarab al Țării Românești, la patriarhii Calist și Filotei, vestiți isihăști, va trimite ca titular al Mitropoliei Ungrovlahiei pe Iachint de Vicina, în 1359. De asemenea în anul 1372 domnitorul Vladislav I va aduce pe însuși starețul, Hariton pe care-l va așeza ca mitropolit la Curtea de Argeș[14]. Ținuturile românești au avut bogate centre monahale. În Moldova, monahismul s-a răspândit prin secolele X-XI, din Dobrogea și Munții Buzăului, sau direct din Bizanț.

3. Sfântul Nicodim de la Tismana (1320-1406)

Organizarea vieții monahale românești, la începutul al XIV-lea, o realizează Sfântul Nicodim de la Tismana, un macedo-roman din Prilep (Serbia), călugărit la Athos, probabil la Hilandar și unde cunoaște alți tineri nevoitori, pe Eftimie, viitorul patriarh de Târnovo, și pe Ciprian, viitorul mitropolit al Kievului. „La mănăstirea Hilandar, unde egumenul l-a primit ca frate. Noul ucenic al Athosului învață aici temeinic limbile greacă și slavonă, dar culege și multe învățături din scrierile Sfinților Părinți și ale scriitorilor bisericești. Credința lui jertfelnică, dragostea lui față de toți, râvna spre cele bune și folositoare, smerenia, posturile și rugăciunea neîncetată, l-au făcut cunoscut tuturor, încât la vremea convenită, după trei ani de ucenicie, a primit îngerescul chip al călugăriei, primind numele Nicodim. A fost hirotonit ierodiacon, iar la scurt timp preot ieromonah. Prețuit de toți, după trecerea la cele veșnice a egumenului, soborul mănăstirii l-a ales în fruntea obștii călugărești de la Hilandar. S-a dovedit și în această slujire un neîntrecut gospodar și bun îndrumător al călugărilor, ostenind zi și noapte alături de ei, în posturi și rugăciuni, în copierea de manuscrise și alte îndeletniciri potrivite cinului călugăresc” [15]. Nicodim este ales egumen al mănăstirii Hilandar, pentru calitățile sale cneazul Lazăr al Serbiei îl trimite să aplaneze conflictul ce izbucnise între Patriarhia de Constantinopol și Biserica Sârbă, misiune ce va fi încununată de succes. La Muntele Athos, Nicodim deprinde practica isihastă, astfel tânărul călugărul trecea voit la meditație în tăcere și rostirea neîncetată a „rugăciunii lui Iisus”: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, fapt care la făcut să refuze conducerea Bisericii Ortodoxe Sârbe, propunere a Cneazului Lazăr[16]. De la Athos, Cuviosul Nicodim pleacă în puscinie petrecând o vreme lângă Vidin, în Bulgaria, întemeind acolo două mănăstiri, una la Vratna, alta la Mănăstirița. În vremea lui Vladislav Vodă (1364-1377) fratele lui Radu I (1377-1383), mare Ban al Severinului cu care Nicodim, aflându-se dincolo de Dunăre în regiunea Cladovei, se împrietenește datorită ajutorului dat pentru ridicarea bisericii Mănăstirița și legăturile de rudenie a amândurora cu țarii bulgari pe atunci Strațimir (1355-1371) [17].

Sfântul Nicodim în anul 1365[18], vine în Țara Românească, unde a întemeiază cu ajutorul lui Vlaicu Vodă (1364-1377) și Radu I (1377-1383), mănăstirile: *Vodița*, lângă cetatea Severin (c. 1372), pe locul unei așezări mai vechi. Nicodim nu a putut rămâne prea mult în liniștea mănăstirii Vodița. Încă înainte de anul 1376, ținutul Severinului, în care era situată și mănăstirea, a fost ocupat de regatul maghiar, fapt ce îl determină să vină partea de

nord ale Olteniei, pe valea râului Tismana unde întemeiază mănăstirea *Tismana*, în județul Gorj, cu ajutorul lui Radu I (c. 1377-1383), conducându-o până la trecerea la cele veșnice († 26 decembrie 1406). La Tismana, sub cârmuirea plină de har și înțelepciune, Cuviosul a reușit să confere mănăstirii o situație privilegiată: aceea de „samovlastie”, în urma acestui statut juridic și canonic, comunitatea de aici avea dreptul de a-și numi singură cârmuitorul. Către sfârșitul secolului al XIV-lea, împreună cu alți ucenici, Cuviosul Nicodim va ctitori mănăstirea Vișina de pe Valea Jiului, iar în 1400, va ctitori mănăstirea Prislop, din ținutul Hațegului, iar ucenicilor lui, mănăstirea Neamț din Moldova.

Sfântului Nicodim de la Tismana este un mare organizator al vieții monahale românești nu un întemeietor. Ucenicii Sfântului Nicodim, în istoria monahismului românesc, au contribuit la implementarea unor reguli noi de organizare și viață mănăstirească[19]. Pe lângă calitățile sale de desăvârșit organizator al vieții monahale din țara noastră, Cuviosul Nicodim este recunoscut și pentru aleasa sa cultură teologică. În acest sens stau mărturie corespondența sa cu ultimul patriarh al Târnovei, Sfântul Eftimie, cât și vestitul *Tetraevanghel*, capodoperă de caligrafie, copiat în anul 1404-1405, în limba slavă bisericească, de redacție sârbă, din care astăzi se mai păstrează ferecătura de argint a acestuia, în Muzeul de Artă al României. *Tetraevanghel* este un manuscris cu multe podoabe (frontispicii, inițiale, titluri cu litere aurite), cu o ferecătură în argint, pe care sunt redade scenele: Răstignirea și Învierea Domnului. Se crede ca acest frumos manuscris a fost copiat la mănăstirea Prislop, din părțile Hațegului, unde se retrăsese, în dorința de a trăi în singurătate.

Sfântului Nicodim este amintit ultima în datele istorice la 23 noiembrie 1406, la Tismana, când Mircea Vodă cel Bătran a dat un nou hrisov mănăstirii și „părintelui și rugătorului domniei mele, popii Nicodim”, iar la 26 decembrie 1406, cuviosul Nicodim a trecut la cele veșnice, fiind îngropat în mormântul pregătit în apropierea bisericii mănăstirii Tismana[20].

4. Starețul Vasile de la Poiana Mărului (1692-1747)

Cuviosul schimonah Vasile a fost părintele duhovnicesc al starețului Paisie și unul din cei mai vestiți practicant al rugăciunii lui Iisus[21], hirotonit preot, în vara anului 1715 ajunge egumen al mănăstirii Dălhăuți, unde timp de 20 de ani face din obștea sa o adevărată școală duhovnicească, de trăire isihastă.

Între anii 1730-1733, Vasile reînnoiește schitul Poiana Mărului stabilindu-se aici cu 12 ucenici, dând ca regulă păstrarea nealterată a organizării așezământului întemeiat de el: „acest schit să nu fie supus și nici să nu se strice ci numai de stricarea vremii” [22]. Despre Starețul Vasile de la Poiana Mărului, Paisie spune că era „fără pată și neclintit întru credința pravoslavnică” [23], „văzând pe dânsul numai după puterea Sfintei Scripturi, urmând întru toate învățăturile sfinte bisericești și după ele ascultate de preasfinții patriarhi întru nimic nu au aflat întru dânsul prihană și foarte s-au bucurat Prea Sfinții Patriarhi și l-au blagoslovit pe dânsul și l-au mărturisit pentru dânsul înaintea tot norodului că nimenea pentru învățătura lui să nu se îndoiască” [24]. În 1750 va călători la Muntele Athos unde va hirotoni pe ucenicul sau Paisie „învățându-l și descoperindu- i din Sfânta Scriptură, despre rânduielile monahicești” [25]. Cuviosul schimonah Vasile, ca isihast practicant, arată că rugăciunea către Iisus, are două momente: partea practică (accesibilă tuturor), și cea contemplativă (văzătoare) accesibilă celor ce au înaintat în procesul desăvârșirii, a căror minte este curățită de gândurile rele.

5. Cuviosul Paisie Velickovski de la Neamț (1722 - 1794)

O reînviere a monahismului românesc o reprezintă, prezența Cuviosul Paisie Velickovski de la Neamț (1722- +1794), mare „părinte duhovnicesc” al monahismului din Țara Moldovei. S-a născut în orașul Poltava, din Ucraina, la 21 decembrie 1722. Ajunge în

Țara Românească și viețuiește în schiturile Dălhăuți, Trăisteni, Poiana Mărului și Cârnu. Îi cunoaște pe schimonahii Vasile de la Poiana Mărului, Onufrie de la Cârnu și alți părinți cu viață aleasă. După o vreme ajunge la Sfântul Munte Athos, unde este tuns în monahism și unde se nevoiește timp de 17 ani. Părăsește Sfântul Munte în anul 1763 și se reîntoarce în țările românești. Ajunge în schitul Vărzărești, apoi la mănăstirea Dragomirna, ctitoria mitropolitului Anastasie Crimca.

Cuviosul Paisie Velickovski întocmește un regulament, în 28 de puncte, cu felurite rânduieli privitoare la viața monahală, prin care monahii practicau: viața de obște, ascultarea, smerenia, sărăcia, munca, slujbele după tipic, respectarea rânduielilor călugărești, mărturisirea păcatelor și altele. Traduce scrieri ascetic-mistice din grecește, în slavonă și română și corectează traduceri vechi din Antonie cel Mare, Macarie, Marcu Ascetul, Teodor Studitul, Filotei Sinaitul, Grigorie Sinaitul, Simeon Noul Teolog. A întocmit o lucrare despre Rugăciunea minții, în șase capitole, dovedindu-se prin acestea practicant al isihasmului.

În 1775, din cauza ocupării Moldovei de nord (Bucovina) de către imperiul austriac catolic, starețul, părăsește Dragomirna și ajunge la mănăstirea Secu. În anul 1779, la dorința domnitorului Constantin Moruzi, lui Paisie i s-a încredințat și egumenia mănăstirii Neamț. Astfel, lasă la Secu pe duhovnicul Ilarion și se mută la Neamț. Aici a introdus aceleași rânduieli de viață pe care le trăise la Athos și în cele două mănăstiri moldovene, adică: viața de obște, slujbe după tipic, predici, grija pentru bolnavi, bătrâni și călători, mărturisirea gândurilor către părinții duhovnicești, munca la câmp sau în diferite ateliere. Numărul ucenicilor lui Paisie de la mănăstirea Neamț se ridică la 700, între care erau moldoveni, munteni, transilvăneni, ruși, ucraineni, bieloruși, greci, bulgari, sârbi și chiar foști necreștini trecuți la ortodoxie. S-au continuat și aici traduceri din scrierile Sfinților Părinți și ale marilor asceți în limbile română și slavonă.

Cuviosul Paisie Velickovski de la Neamț este unul dintre marii monahi cărturari, care a format în jurul său o adevărată „școală” de traducători împreună cu alți călugări, traducând aproape 300 de manuscrise, din care 40 traduse de Paisie însuși. Scopul urmărit de Paisie era de a realiza „unitate în cugete și inimi...” [26]. Spiritul monahal paisian a amprentat viața mănăstirească românească până astăzi. Mănăstirile Sihăstria, Cernica, Frăsinei-Vâlcea, precum și altele, se ghidează chiar în prezent după regulile monahale imprimare de Paisie și de ucenicii săi: Veniamin Costache, starețul Gheorghe de la Cernica, Grigorie Dascalul, Sfântul Ierarh Calinic etc.. Dintre ucenicii români ai lui Paisie, cei mai de seamă au fost *starețul Gheorghe*, un transilvănean care a îndrumat mult timp mănăstirile Cernica și Căldărușani, apoi *mitropolitul Grigorie Dascalul* al Ungrovlăheie. În „duhul” lui Paisie au trăit mai târziu mitropolitul *Veniamin Costachi* al Moldovei (1803-1842), *Calinic de la Cernica*, viitorul episcop al Râmnicului (1850-1868), trecut în 1955 în rândul sfinților, ctitorul schitului Frăsinei din județul Vâlcea, în care se respecta până azi rânduielile aspre de viață „paisiană”.

6. Sfântul Calinic de la Cernica, s-a născut în data de 7 octombrie 1787, în București, în suburbia Sfântul Visarion, ulița Lefterescu. Părinții săi erau de condiție mijlocie, pe nume Antonie și Floarea Antonescu. Din Botez, pruncul a primit numele de Constantin. Mai târziu, mama Sfântului ierarh se va călugări la mănăstirea Pasărea, devenind schimonahia Filoftea, mutându-se la Domnul în data de 8 noiembrie 1833. Constantin a fost astfel de mic crescut într-un mediu creștin, a fost dat de către părinți la școlile române ce se aflau atunci în București, unde a învățat și limba greacă [27]. Intră în mănăstire la vârsta de 20 de ani, ca frate la mănăstirea Cernica, călugărit 12 noiembrie 1808, sub numele de Calinic. În anul 1813, a fost hirotonit preot, devenind duhovnicul și marele ecleziarh al mănăstirii Cernica, iar în 1818, va deveni starețul mănăstirii. Mănăstirea Cernica sub păstoria sa „va deveni treptat o

școală, model, a întregului monahism românesc, iar Sfântul Calinic cel care a dezvoltat în gradul suprem cele trei însușiri ale spiritualității cernicane: ascetismul, milostenia și preocuparea practic-gospodărească” [28]. La 26 octombrie 1850 este hirotonit arhiepiscop pentru a păstori episcopia de la Râmnicul Vâlcea, desfășurând o bogată activitate administrativă, culturală dar mai ales spirituală; va pleca din scaunul de la Râmnic, la 24 mai 1867, fără să primească aprobare pentru aceasta, la Cernica, trăind în asceză până la moartea sa din anul 1868.

În epoca în care burghezia se dezvoltă febril și se organizează în națiune ca celulă de existență socială (secolul al XIX-lea), dorința de unitate se exprimă pe plan național puternic influențată de curentul umanist ce promovează egalitatea, libertatea și fraternitatea ca metode de emancipare și tendințe de afirmare a omului nou. În această perioadă de căutare misiunea Bisericii este canalizată spre binele poporului român, reușind obținerea autocefaliei în 1885.

După 1948, patriarhul Justinian Marina (1948-1977) a fost un mare sprijinitor și îndrumător al monahismului. Între anii 1949-1959 Biserica Ortodoxă Română a avut trei seminarii monahale cu cinci clase, pentru călugărițe, la mănăstirile Agapia și Hurezi, și un seminar pentru călugări la mănăstirea Neamț.

Concluzii

Mănăstirile prin mohahii lor au fost centre duhovnicești ale credinței și spiritualității. Anumiți călugări dornici de o viață duhovnicească mai aleasă așa au luat naștere felurite “sihăstrie”, în care au trăit în permanență numeroși pustnici (schimonahi). Deși retrași de lume, și aceștia au ajuns să îmbine armonios viața contemplativă cu cea activă, căci munceau singuri un mic lot de pământ pe care și cultivau cele necesare hranei, iar în duminici și sărbători coborau la biserică sihăstriei pentru ca să participe la slujbe, să se spovedească și să se împărtășească și primeau credincioși chiar și în locurile lor de retragere pentru sfătuire, spovedanie, îndrumare.

Mănăstirile prin personalitățile care au excelat în aria culturii, spiritualității și sfințeniei au îndeplinit în viața poporului român înainte de toate un rol duhovnicesc, care a amprentat formarea civilizației românești.

Referințe bibliografice

- [1]. A se vedea Pr. Prof. I. G. Coman, *Schițe, Ioan Casian și Dionisie cel Mic și legăturile lor cu lumea mediteraneană*, în, S. T., an XXVII, nr. 3-4, (1975), pp. 189-196
- [2]. Pr. Niculaie Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența episcopiei Tomisului*, în Rev. „BOR” (an LXXXVII), București, 1967, nr. 9-10, p. 979.
- [3]. A se vedea Ioan G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, București, 1979, p. 376
- [4]. Vasile Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911, p. 74
- [5]. Pr. Lect. Dr. Nechita Runcan, *Sfântul Ioan Casian la Dunărea de Jos*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002, p. 9
- [6]. Ioan G Coman, *Spiritualitatea patristică în Scythia Minor. Ortodoxia credinței în “Ortodoxia”*, an XXIX, 1977, nr. 2, p. 169
- [7]. Columba Stewart- „Cassian monahul- Învățătura ascetico-mistică”, trad. Ioan I. Ică jr și Cristian Pop, Editura Deisis, Sibiu, 2000, p. 37
- [8]. Dr. Antonie Plamadeala, Mitropolit, *Sfântul Gherman din Dacia Pontica, un străromân ignorat*, în rev. „Mitropolia Ardealului”, Nr. 5, Sibiu, 1989, p. 73

- [9]. Cea mai bună ediție a acestor opere continuă să rămână aceea a lui M. Petschenig, din „Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum”, vol. XIII, pars II: Johannes Cassiani Conlatines XXIV, Viena, 1886 și vol. XVII, pars I: Johannes Cassiani De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis libri XII; De incarnatione Domini contra Nestorium Libri VII, Viena, 1888.
- [10]. Pr. Lect. Dr. Nechita Runcan, *op.cit.*, p. 16
- [11]. Sfântul Ioan Casian, *Opera Sfântului Ioan Casian*, în col. PSB, vol. 57, traducere de prof. Vasile Cojocaru și Prof. David Chitescu, Edit. IBM. al BOR., București, 1990, p. 244.
- [12]. Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, volumul I, Iași, Editura Trinitas, 2004, p. 39.
- [13]. A se vedea, *Biserică Ortodoxă Romană*, Monografie-Album, Edit. I.B.M. al B.O.R., București, 1987, pp. 253-257
- [14]. Scarlat Porcescu, *Cuviosul Nicodim de la Tismana*, în Mitropolia Moldovei și Sucevei, nr. 5-6-7/1952, p. 961
- [15]. Prof. Dr. Mircea Pacurariu, *Sfinți daco-români și romani*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, p. 64-68
- [16]. A se vedea, Ștefan Ieromonahul, *Viața Prea Cuviosului Părintelui nostru Nicodim sfințitul*, Tipografia cărților bisericești, București, 1883, p. 28
- [17]. Ioan Sracimir (1355-1371) era văr cu Vladislav (1364-1377) și Radu (1377-1383) deoarece tatăl lui Sracimir, Ivan Alexandru (1331-1371) fusese căsătorit cu Teodora fiica lui Basarab I. Sora ei Ruxandra, fusese căsătorită după Ștefan Uroș (1355-1371) acesta fiind deci cumnat cu Ioan Sracimir
- [18]. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 288
- [19]. Pr. G. Cocora, Pr. H. Constantinescu, *Starețul Vasile de la Poiana Marului*, în rev. „Glasul Bisericii” nr. 5-6/1964, p. 473.
- [20]. A se vedea, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Sfinți daco-români și români*, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, pp. 64-68.
- [21]. Pr. G. Cocora, Pr. H. Constantinescu, *Starețul Vasile de la Poiana Marului*, în rev. Glasul Bisericii, nr. 5-6/1964, p. 475.
- [22]. Diac. P. I. David, *Cuviosul Paisie cel Mare, un desăvârșit monah român*, în rev. „BOR”, nr. 1-2/1975, p. 256.
- [23]. Pr. Prof. Dr. Vasile Gh. Sibiescu, *Paisie Velicovschi, vietuitor la schitul Cârnu (jud. Buzau) între anii 1744-146*, articol în *Spiritualitatea și istorie la Intorsura Carpaților*, vol. I, Buzau, 1983, p. 353.
- [24]. *Ibidem*, p. 353.
- [25]. Dr. Antonie Plamadeala, *Dascoli de cuget și simțire românească*, Sibiu, 1983, p. 120.
- [26]. Arhim. Ciprian Zaharia, *Contribuția românească la sinteza paisiană....*, în „Paisianismul” de Dan Zamfirescu, edit. Roza vânturilor, București 1996, p. 73
- [27]. Pr. Prof. Ene Braniște, *Aspecte și momente din activitatea Sfântului ierarh Calinic de la Cernica*, în rev. „G. B.”, An. XXVIII (1969), nr. 1-2, p. 69.
- [28]. Pr. Prof. D. Stănioae, *Predică rostită la 24 octombrie 1955, cu ocazia canonizării Sfântului ierarh Calinic, la mănăstirea Cernica*, în rev. „B. O. R.”, An. LXXIII (1955), nr. 11-12, p. 1164.